

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra profesního a personálního rozvoje

**Česká zemědělská
univerzita v Praze**

Posouzení vlivu učitele odborného výcviku

na rozvíjení pozitivního vztahu k práci

u žáků středního odborného učiliště

Bakalářská práce

Autor: Kristýna Lukšovská

Vedoucí práce: PhDr. Mgr. Jiří Šedivý

2024

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Institut vzdělávání a poradenství

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Kristýna Lukšovská

Učitelství praktického vyučování

Název práce

Posouzení vlivu učitele odborného výcviku na rozvíjení pozitivního vztahu k práci u žáků středního odborného učiliště

Název anglicky

The assessment of the effects from the vocational training teacher on developing the positive relation to work by students of the secondary vocational school

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je posoudit, jaký vliv má učitel odborného výcviku na vztah a motivaci k pracovní činnosti žáků středních odborných učilišť. Na základě kterých teorií a metod lze v současné pedagogické realitě rozvíjet u žáků jejich pozitivní vztah k danému oboru.

Analýza přístupu a chování učitele odborného výcviku při motivaci žáků k získání a rozvoji jejich pozitivního vztahu k práci a zjištění vlivu tohoto vztahu na upevnění pracovních návyků žáků.

Metodika

Studium vybrané problematiky z dostupných informačních zdrojů a průběžné konzultace s vedoucí práce. Vymezení terminologie a deskripce teoretických východisek. Ve výzkumném šetření budou využity vybrané výzkumné nástroje. Analýza přístupu a chování učitele odborného výcviku při motivaci žáků k získání a rozvoji jejich pozitivního vztahu k práci a zjištění vlivu tohoto vztahu na upevnění pracovních návyků žáků se zaměřením na teorie a metody aktivizace v současné edukační realitě, na základě vybraných výzkumných nástrojů jako je dotazníkové nebo jiné adekvátní řešení. Na základě zjištěných informací bude provedena komparace odpovědí s výslednou interpretací dat. Vyvození závěru, soupis literatury, korekce formálních a stylistických náležitostí.

Postup zpracování BP – doporučené termíny:

- 1) do dubna 2023 – zadávací list – formulace cíle a metodiky
- 2) do konce září 2023 – většina teoretické části práce
- 3) do konce prosince 2023 – dokončení praktické části práce
- 4) leden 2024 – finalizace a úpravy práce
- 5) únor 2024 – odevzdání bakalářské práce

- veškeré části je nutné konzultovat s vedoucím práce
- domluvit si pravidelné konzultace jednotlivých částí práce
- nutná konzultace na dotazníkové šetření či rozhovor = schválení otázek vedoucím práce

Doporučený rozsah práce

35 stran

Klíčová slova

učitel, motivace, žák, odborný výcvik, praktické dovednosti

Doporučené zdroje informací

CANFIELD, Jack; WELLS, Harold Clive; BOSÁK, Pavel; HANČL, Jan; SIMON, Sydney B. *Hry pro zlepšení motivace a sebepečení žáků : příručka pro učitele, vychovatele a rodiče.* Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-028-6.

ČAPEK, Robert. *Úspěšný učitel : cesta pedagogického hrady.* Praha: Raabe, 2018. ISBN 978-80-7496-387-2.

DYTRTOVÁ, Radmila; KRHOVÁ, Marie. *Učitel : příprava na profesi.* Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2863-6.

DYTRTOVÁ, Radmila; KRÍŽ, Emil; **ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE. INSTITUT VZDĚLÁVÁNÍ A PORADENSTVÍ. Teorie a praxe praktického vyučování : textová studijní opora.** V Praze: Česká zemědělská univerzita v Praze, Institut vzdělávání a poradenství, 2018. ISBN 978-80-213-2867-9.

LIGOZAT, Florence; KLETTE, Kirsti and ALMQVIST, Jonas. *Didactics in a Changing World – European Perspectives on Teaching, Learning and the Curriculum.* Cham: Springer nature Switzerland AG, 2023. 237 p. ISBN 978-031-20810-2.

PETTY, Geoffrey; KŮVÁŘEK, Štěpán. *Moderní vyučování.* Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-427-4.

Předběžný termín obhajoby

2023/24 LS – IVP

Vedoucí práce

PhDr. Jiří Šedivý

Garantující pracoviště

Katedra pedagogiky

Elektronicky schváleno dne 30. 5. 2023

Ing. Karel Němejc, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 21. 6. 2023

prof. Ing. Petr Valášek, Ph.D.

Pověřený ředitel

V Praze dne 25. 03. 2024

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma:

Posouzení vlivu učitele odborného výcviku na rozvíjení pozitivního vztahu k práci u žáků středního odborného učiliště

vypracovala samostatně a citovala jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použila a které jsem rovněž uvedla na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů.

Jsem si vědoma, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V dne

.....
(podpis autora práce)

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala vedoucímu bakalářské práce, panu PhDr. Mgr. Jiřímu Šedivému, za odborné vedení, cenné rady a připomínky, za jeho podporu po celou dobu našeho studia a lidský přístup.

Děkuji též všem respondentům, paní ředitelce a dalším pedagogickým i nepedagogickým pracovníkům vybrané školy, za jejich ochotu a spolupráci při empirickém šetření.

Abstrakt

Bakalářská práce na téma „Posouzení vlivu učitele odborného výcviku na rozvíjení pozitivního vztahu k práci u žáků středního odborného učiliště“ byla zaměřena na motivaci žáků střední odborné školy, především na obor Cukrář. Hlavním cílem bakalářské práce bylo posoudit, jaký vliv má na pracovní činnost žáků středních odborných škol učitel odborného výcviku. Částečným cílem bakalářské práce bylo porovnat rozdíly pracovního prostředí mezi cvičnou školní cukrárnou a dílnami na smluvních pracovištích.

V teoretické části byl popsán výchovně vzdělávací proces na střední odborné škole, proces učení, proces výuky, vybrané druhy osobností učitele, chování učitele odborného výcviku při výběru motivačních metod. Dále byl charakterizován pojem motivace a byly představeny motivační metody vzdělávání.

V praktické části práce byla charakterizována vybraná škola a představena školní cukrárna a smluvní pracoviště. Na obou pracovištích proběhly strukturované rozhovory s učiteli odborného výcviku a instruktory. Dále na vybrané škole proběhlo dotazníkové šetření žáků studujících obor Cukrář v prvním, druhém i třetím ročníku. V závěru práce byly vyhodnoceny získané informace z rozhovorů s učiteli a z dotazníkového šetření žáků. Na základě získaných poznatků byla vyslovena vlastní doporučení.

Klíčová slova

učitel, motivace, žák, odborný výcvik, praktické dovednosti

Abstract

Bachelor thesis on the topic "Assessment of the influence of a teacher of vocational training on developing a positive attitude towards work among pupils of secondary vocational schools" focused on the motivation of secondary vocational school pupils, especially in the field of Confectionery. The main aim of the bachelor thesis was to assess the influence it has on work activity of pupils of secondary vocational schools, teacher of vocational training. Partial goal of the bachelor thesis was to compare the differences in the working environment between the training school confectionery and workshops at contractual workplaces.

In the theoretical part, the educational process at the secondary vocational school, learning process, teaching process, selected types of teacher personalities, teacher behaviour, professional training in the selection of motivational methods were described. Furthermore, the concept of motivation was described and motivational methods of education.

In the practical part of the thesis, based on observations and interviews with teachers, the selected school, the school confectionery and the contractual workplace are characterized. In both workplaces structured interviews with teachers and instructors of vocational training were conducted. In addition, a questionnaire survey of pupils studying in the first, second and third year at the selected school was carried out.

At the end of the thesis, the information obtained from interviews with teachers and from a questionnaire survey of pupils were evaluated. Based on

Based on the knowledge gained, our own recommendations were made.

Keywords

Teacher, motivation, pupil, vocational training, practical skills

OBSAH

1	ÚVOD	11
TEORETICKÁ ČÁST		
2	Cíl a metodika	12
3	Výchovně vzdělávací proces na střední odborné škole	13
3.1	Výchova	13
3.2	Vzdělávání a vzdělání	14
3.3	Proces učení a vyučování	14
4	Učitel odborného výcviku	16
4.1	Osobnost učitele odborného výcviku	17
5	Motivace	19
5.1	Motivátory	20
5.2	Motivace k učení	20
5.3	Přístup k motivaci ve vybraném evropském státě	21
6	Metody výuky	22
6.1	Metody výuky v odborném výcviku	23
6.1.1	Metoda verbální	23
6.1.2	Metoda názorně-demonstrační	23
6.1.3	Metoda dovednostně-praktická	24
7	Hodnocení	25
8	Výuka odborného výcviku	26
PRAKTICKÁ ČÁST		
9	Vlastní šetření	27
9.1	Charakteristika místa šetření	27

9.2	Školní cukrárna	28
9.3	Smluvní pracoviště.....	28
9.4	Individuální rozhovory s vyučujícími a instruktory	29
9.4.1	Realizace individuálních rozhovorů	29
9.4.2	Zhodnocení výsledků individuálních rozhovorů	30
9.5	Realizace dotazníkového šetření u žáků	34
9.5.1	Zhodnocení výsledků dotazníkového šetření.....	34
9.6	Komparace výsledků (celkové zhodnocení)	38
10	Vlastní doporučení	40
11	ZÁVĚR	42
12	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	44
13	SEZNAM TABULEK	46
14	SEZNAM PŘÍLOH.....	47

Příloha 1: Vzor dotazníku

Příloha 2: Otázky pro individuální rozhovory

1 ÚVOD

Bakalářskou práci, která nese název „Posouzení vlivu učitele odborného výcviku na rozvíjení pozitivního vztahu k práci u žáků středního odborného učiliště“ jsem si zvolila na základě svého zájmu o prostředí středního odborného vzdělávání. V roce 2013 jsem se vyučila v oboru Cukrář a dále se aktivně o tento obor zajímám, rozšiřuji si kvalifikaci pomocí dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků a prostřednictvím speciálních cukrářských kurzů. V současné době vyučuji odborné předměty v oblasti gastronomie na střední odborné škole. Práce se žáky je velice rozmanitá a stále mě motivuje k mému dalšímu osobnímu a profesnímu rozvoji. Zajímám se o to, jak žáky aktivizovat a podporovat, aby dosahovali lepších studijních výsledků a pracovních výkonů.

Bakalářská práce je zaměřena na motivaci žáků střední odborné školy, předně na obor Cukrář. Rozvíjení pozitivního vztahu ke studiu a motivování žáků k lepším výsledkům v práci považuje mnoho autorů ve svých publikacích jako klíčové při vzdělávání a výchově mladé generace. Blíže se touto problematikou zabývají například Medlíková, Zormanová, Skalková, Průcha či Kalhous – z odborných monografií těchto renomovaných autorů jsem vycházela při zpracování teoretické části práce.

Teoretická část práce se zabývala výchovně vzdělávacím procesem na střední odborné škole, procesem učení, procesem výuky, vybranými druhy osobností učitele a analyzování přístupu a chováním učitele odborného výcviku při výběru motivačních metod. Dále je vysvětlen pojem motivace a motivační metody ve vzdělávání, pomocí kterých lze v současné pedagogické praxi rozvíjet u žáků jejich pozitivní vztah k danému oboru. V této části práce jsem použila metodu analýzy.

Praktická část práce se zabývala charakterizováním školy, ve které proběhlo vlastní šetření. Na základě pozorování, rozhovorů vedených metodou kvalitativního individuálního strukturovaného rozhovoru s pedagogy a pracovníky smluvních zařízení jsem analyzovala a představila motivační metody, které tyto lidé využívají ve své výuce. Dále jsem provedla dotazníkové šetření u žáků vybrané střední odborné školy.

„To, co chceš v jiných zapálit, musí v tobě samém hořet“ (Augustinus).

TEORETICKÁ ČÁST

2 Cíl a metodika

Hlavním cílem bakalářské práce je posoudit, jaký vliv má učitel odborného výcviku na vztah k pracovní činnosti žáků středních odborných škol a odpovědět na otázku, jaké výhody přináší různé způsoby motivování žáků při rozvoji jejich pozitivního vztahu k práci. Dílčím cílem bakalářské práce je porovnat rozdíly v motivování žáků na smluvních pracovištích a školních dílnách v době odborného výcviku.

Cílem teoretické části práce bylo charakterizovat pojmy s tématem související, a to s využitím dostupné odborné literatury renomovaných autorů, kteří se problematikou vzdělávání a motivace zabývají. V této části práce jsem využila metodu analýzy.

V praktické části jsem nejprve charakterizovala školu, ve které jsem provedla vlastní šetření. Na základě kvalitativního šetření formou individuálních strukturovaných rozhovorů s pedagogy školního pracoviště odborného výcviku a pracovníky smluvních pracovišť jsem zjišťovala a představila motivační metody, které využívají ve své výuce. Pro účely komparace názorů pedagogů a žáků byla použita též kvantitativní metoda, konkrétně dotazníkové šetření u vybraných skupin žáků na vybrané škole.

3 Výchovně vzdělávací proces na střední odborné škole

Pro pedagogickou praxi a správné pochopení významu výchovně vzdělávacího procesu je velmi důležité chápat pedagogickou teorii a porozumět pojmům, jako jsou výchova, vzdělávání a vzdělání, vyučování a proces učení. Dle Maňáka je „*vědecké poznání v pedagogice procesem objevování nových poznatků o pedagogické skutečnosti.*“ (Maňák a kol., 1996, s. 26)

Výchovně vzdělávací proces si můžeme představit jako určitou cestu k vytyčenému cíli, je to děj s předem stanoveným cílem vzdělávání. Slučuje vyučovací činnost učitele, učební činnost žáků, obsah výuky a prostředí, ve kterém výchovně vzdělávací proces probíhá. Podle J. Maňáka se tento proces dá rozdělit do čtyř skupin, které jsou na sobě vzájemně závislé a ovlivňují se. První skupina je zaměřena na obsah výuky, učivo a jeho strukturu. Druhá skupina je zaměřena na učitele a vyučování, tedy zprostředkování učiva žákům a řízení jejich činnosti. Třetí skupina je věnována žákovi, procesu osvojování si učiva žáky. A poslední čtvrtá skupina se zaměřuje na didaktické prostředí, kam patří učební pomůcky a technické vybavení, které umožňuje zefektivnit výchovně vzdělávací proces. (Maňák, 2003, s. 13)

Maňák tvrdí, že „*nositelem a částečně i nástrojem probíhajících změn edukačního procesu je metoda, která anticipuje sledovaný cíl a propojuje dílčí momenty procesu v kontinuální děj. Výuková metoda sleduje a doprovází jednotlivé etapy rozvoje vzdělávajícího se subjektu, zajišťuje jejich kontinuitu a orientaci na daný cíl.*“ (Maňák, 2003, s. 13-14)

3.1 Výchova

Výchovné působení musí být cílevědomé a všestranné. Výchova směřuje k harmonickému rozvoji člověka s cílem uvědomění si smyslu života a jeho hodnot, místa jedince ve společnosti, utváření názorů na svět, orientaci ve vědě a umění, v dovednostech komunikace a soužití s ostatními lidmi, upevnění pracovní morálky, v umění zpracovávat informace a dovednosti rozvíjet sebe sama. (Kohout, 2010, s. 22) Kohout souhlasí s definicí v odborné literatuře, že výchova je „*záměrné cílevědomé a všestranné působení za účelem utváření tělesných či duševních vlastností jedince, zpravidla v souladu se zaměřením a tradicemi dané*

společnosti“, protože tato definice zahrnuje záměrné působení nejen školy, ale i rodiny, vzdělávacích zařízení, sebevýchovu, pracovní výchovu a veškerou záměrnou kultivaci člověka dle norem dané společnosti. (Kohout, 2010, s. 21)

3.2 Vzdělávání a vzdělání

Vzdělávání můžeme v didaktických souvislostech vnímat jako proces, ve kterém člověk dále rozvíjí svoji osobnost, rozvíjí své vlastní zkušenosti, získává nové vědomosti, dovednost, návyky a postoje. Základním kamenem vzdělávání, jsou cíle vzdělávání neboli, plánovaná kvalita, již má být vzděláváním dosaženo. Odborníci se shodují na tom, že vzdělávání je *„proces všestranné humanizace a kultivace člověka zahrnující procesy jako socializace, enkulturace a personalizace“* Kohout (2010, s. 22) Podle Skalkové je použití výrazu vzdělávání v těchto didaktických souvislostech používán tehdy, chceme-li zdůraznit právě procesuální stránku výchovně vzdělávacího procesu. *„V procesu vzdělávání rozvíjí člověk svou individualitu, své schopnosti orientovat se v množství uvažovaných pohledů. Rozvíjí logické myšlení, proniká do mezilidských vztahů.“* (Skalková 2007, s. 27)

Vzdělání můžeme v didaktických souvislostech dle Skalkové chápat jako *„výsledek procesů, které se záměrně, soustavně a organizovaně rozvíjejí při vyučování.“* (Skalková, 2007, s. 27) Skalková vysvětluje, že si člověk *„prostřednictvím vzdělání utváří porozumění pro kulturu, ve které žije, pro její kontinuitu i proměny. Zároveň si rozvíjí vnímavost pro odlišné kultury a chápání jejich hodnot.“* (Skalková, 2007, s. 29) Vzdělání člověk získává nejenom cestou formálního vzdělávání, ale i sebevzděláváním, praktickými činnostmi, v pracovním prostředí, působením společnosti, ve které se pohybuje, prostřednictvím televize, rádia a pomocí moderních informačních prostředků.

3.3 Proces učení a vyučování

Učení je činností žáků, během které si osvojují dovednosti a znalosti, návyky, postoje a individuálně rozvíjejí svoji osobnost. Probíhá tak komplikovaný proces za využití paměti, myšlení, představivosti a pozornosti. Efektivita učení závisí na jeho obsahu a formě, kterými by měl být podpořen zájem žáka o osvojení si učiva. Dále je závislá

na fyzickém a psychickém stavu studujícího, na stupni jeho intelektuálních schopností a v neposlední řadě na úrovni dosavadního vzdělání. Učitel v procesu učení podporuje žáky a vytváří vhodné studijní prostředí. (Kohout, 2010, s. 25)

Učení by mělo být smysluplné. Žák musí vyvinout potřebné úsilí učit se a prokázat vytrvalost, aby dosáhl potřebného cíle. Žák pouze nepřebírá nové poznatky, ale sám je aktivně zpracovává a dále zabudovává do poznatků dosavadních. Nové poznatky navazují na stávající a kumulují se. Skládají se z jednotlivých částí, které na sebe logicky navazují a vytvářejí postupnou stavbu znalostí. V procesu smysluplného učení je nutná autoregulace učení, kdy žák sám rozhoduje o postupu a způsobu učení. Úspěšnost učení je závislá na stanoveném cíli, kterého chce žák učením dosáhnout a je ochoten vyvinout potřebné úsilí. (Čáp, Mareš, 2007, s. 385-387)

Proces výuky (vyučování) se podle Maňáka dá rozdělit na pět jednotlivých fází. První fází by měla být motivace, při které učitel vzbuzuje zájem u žáka k učení, či samotné práci. Druhou fází by měla být expozice, ve které žáci získávají nové zkušenosti a poznatky pod vedením učitele. Následující třetí fází by měla být fixace, kterou můžeme dále rozdělit na dvě části. První část je posilování získaných dovedností a vědomostí pomocí opakování a procvičování a druhá část je upevňování dovedností. Čtvrtou fází takzvanou diagnózou se dle Maňáka zkoumá průběh a výsledky vzdělávání, a to pomocí tří stupňů mikro diagnózou, základní denní diagnózou a dlouhodobou diagnózou za použití diagnostických metod, mezi něž patří například ústní a písemné zkoušení, didaktické testy, diktáty, slohy, referáty, čtenářské deníky, rozhovory, diskuze a jiné. Pátou fází by podle Maňáka měla být aplikace, při které žáci získané dovednosti, znalosti a vědomosti využívají v praxi. (Maňák, Švec, 2003, s. 13-14)

4 Učitel odborného výcviku

Učitelé odborného výcviku podle Zákona o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání č. 561/2004 Sb. (Školský zákon) musí splňovat tyto předepsané předpoklady pro výkon činnosti pedagogického pracovníka:

- je plně svéprávný, má odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost, kterou vykonává,
- je bezúhonný,
- je zdravotně způsobilý,
- prokázal znalost českého jazyka, není-li dále stanoveno jinak.

Učitel odborného výcviku získává odbornou kvalifikaci:

- středním vzděláním s maturitní zkouškou, v oboru vzdělávání, který odpovídá charakteru vyučovaného předmětu,
- získáním profesní kvalifikace pro činnost instruktora odborného výcviku podle zákona o uznávání výsledků dalšího vzdělávání,
- středním vzděláním s výučním listem v oboru vzdělávání, který odpovídá charakteru vyučovaného předmětu, následně vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném bakalářském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů praktického vyučování nebo odborného výcviku pro střední školy nebo studiem pedagogiky podle § 22 odst. 1 písm. a) nebo b),
- středním vzděláním s výučním listem v oboru vzdělávání, který odpovídá charakteru vyučovaného předmětu a získáním profesní kvalifikace pro činnost instruktora odborného výcviku podle zákona o uznávání výsledků dalšího vzdělávání.

Učitel odborného výcviku by měl dle Čápa a Mareše (2007, s. 264-270) splňovat celou řadu požadavků. Každý učitel by měl dokonale ovládat obor, který vyučuje, neustále se v něm vzdělávat a sledovat jeho měnící se trendy. Průběžně by se měl dále vzdělávat v oblasti psychologie a pedagogiky, zajímat se o své žáky, poznávat jejich specifika a individualitu. Každý učitel by měl neustále:

- vylepšovat své sociální dovednosti,
- vzdělávat se nejen v oblasti edukativní, ale také v rovině osobnostní, poznávat sám sebe, pečovat o své duševní i tělesné zdraví,
- aktivně komunikovat s žáky, rodiči žáků, s kolegy a nadřízenými,
- každý učitel, zvláště učitel odborného výcviku, organizuje činnosti žáků v průběhu vyučování.
- neustále spolupracovat s dalšími učiteli vyučujícími ve stejné třídě, zajímat se o plynulý průběh výuky, být v pravidelném kontaktu s ostatními pedagogickými pracovníky,
- učitel by se měl účastnit i mimoškolních akcí, soutěží a prezentací školy,
- při vyučování i mimo něj dbát na péči o pomůcky a pravidelnou údržbu zařízení používaných k výuce,
- oslovovat a zapojovat odborníky z praxe,
- učitel by měl být dobrým vzorem pro své žáky.

4.1 Osobnost učitele odborného výcviku

Osobnost učitele je unikátní, tvoří ji jednotlivé složky, jako jsou psychická odolnost, morální zásady, bezprostřední přizpůsobení se, flexibilita, odborné a pedagogické kvality. Osobnost učitele se svojí unikátností projevuje odlišným způsobem přístupu pedagoga k výuce, což zásadně ovlivňuje výchovně vzdělávací proces. Osobnost učitele je nedílně propojená s jeho profesními kompetencemi.

Ligozat, Klette & Almqvist (2023) vysvětlují, jakým způsobem můžeme identifikovat profesní znalosti učitele, měřit jejich rozvoj a na základě těchto informací podpořit jejich pozitivní implementaci dosažených znalostí do praxe. Ve svém zkoumání vychází z návrhu amerického pedagoga Lee S. Sulmana, který vytvořil před více než třiceti lety model pro popis a analýzu nezbytných učitelských kompetencí, které mohou pomoci zefektivnit výuku a zlepšit další vzdělávání učitelů. Pomocí Sulmanova kompetenčního modelu vyhodnocují profesionální schopnosti učitele používat své předmětové a didaktické znalosti, čerpat ze svých vlastních pozorování, subjektivních teorií, využívat poznatků z výzkumu získaného ze svého specifického oboru,

schopnost strukturování kurikulárního obsahu, a především schopnost motivovat a rozvíjet poznávací procesy u žáků.

Podle Pettyho (2013, s. 137-139) existují dva základní typy učitelů, kteří se zdánlivě v přístupu k výuce liší. Jedním typem učitele jsou instruktoři, kteří detailně připravují a řídí všechny aktivity žáků, dávají přesné instrukce podobně jako v receptech a kladou důraz na výsledek práce. Druhým typem jsou podle Pettyho facilitátoři, kteří přenášejí odpovědnost na žáky a podporují žáky v samostatnosti a zodpovědnosti za své vlastní učení. Přestože tyto přístupy vypadají jako opačné, v praxi se často kombinují v závislosti na žácích, jejich potřebách a konkrétní výuce.

Dytrtová a Krhutová (2009, s. 20) pak představují pragmatický styl jako další přístup učitele ve výuce. Učitel praktikující pragmatický styl, se soustředí na cíle a aplikace získaných znalostí. Tento styl představuje a zdůrazňuje proces učení a dosažení výsledků vzdělávání. Všechny uvedené styly jsou vnímány pozitivně a volba nebo kombinace je v kompetenci učitele.

5 Motivace

Motivace je hlavní stimul k práci, k činnosti nebo k učení, slouží jako prostředek pro splnění představ o budoucím životě. Dobře motivovaný žák/člověk je rychlejší, vytrvalejší a výkonnější. (Medlíková, 2021, s. 13)

Motivaci můžeme rozdělovat podle několika hledisek, a to na krátkodobou a dlouhodobou, na vnitřní a vnější, pozitivní a negativní. Petty (2004, s. 54-55) uvádí, že krátkodobá motivace je neúčinnější v dětství a dospívání. Dospělí lidé preferují dlouhodobou motivaci, nevdí jim čekat několik dní, měsíců nebo let pro uspokojení a splnění přání.

Vnitřní motivace vychází z vnitřních podnětů, *“Motiv je vnitřní potřeba nebo touha – vědomá, polovědomá, nebo dokonce podvědomá – která působí na vaši vůli a nutí vás jednat tím nebo oním způsobem.”* (Adair, 2004, s. 16) Vnitřní motivace je spojena s osobními cíli, se zvědavostí a přijetím problému, a pohání jedince kupředu. Při vnitřní motivaci si jedinec sám uvědomuje, že mu její naplnění přinese užitek, v tomto případě motivace vychází z jeho nitra. Ve školním prostředí to znamená, že žák se sám chce učit, že ho učení baví, zajímá se o něj, má chuť se dozvědět víc, vyvolává v něm pocit uspokojení, radosti a vlastního úspěchu.

Motivace vnější přichází od někoho jiného. Pokud přestane působit, její účinky se snižují, proto má pouze krátkodobý efekt. Vnější motivace rychleji působí, ale z časového hlediska je méně trvanlivá na rozdíl od vnitřní motivace. Ve školním prostředí vnější motivace působí na žáka jako povinnost se učit, kdy mu je tato činnost buď nařízena, nebo jí žák dělá proto, aby někoho potěšil, nejčastěji rodiče, kamarády, nebo oblíbeného učitele. Učitel sám by měl být motivovaný a svoji motivaci předával žákům.

Pozitivní motivace se zakládá na odměňování, může být hmotná i nehmotná a musí být pro jedince zajímavá. Může to být například pochvala od učitele, uznání spolužáků, školní stipendium, pochvala nebo dárek od rodičů.

Negativní motivace se zakládá na strachu a trestech. Negativní motivace se projevuje strachem, tresty. Například když žák dostane špatnou známku z testu, nebude smět chodit ven. (Adair, 2004, s. 16)

5.1 Motivátory

Motivátory pomáhají se splněním vytyčených cílů. Motivátory můžeme rozdělovat na vnitřní a vnější, pozitivní a negativní.

Podle Medlíkové (2021, s. 13-16) patří k vnitřním motivátorům silné osobní vize, touha dosáhnout vytyčeného cíle, vědomí dalších výhod, jež přijdou spolu s naplňováním malých i velkých cílů.

Mezi vnější motivátory Medlíková (2021, s. 14-15) zařazuje klasifikační hodnocení podle známých pravidel, zajímavé, příjemné a cílevědomé prostředí, motivační prostředky, pokroky, výsledky, úspěchy.

Medlíková (2021, s. 13-14) považuje učení se z chyb za důležitou součást rozvoje jedince. Chyby by neměly být chápány pouze negativně, spíše jako zdroj cenných zkušeností. Jsou to příležitosti k růstu, kdy se člověk může poučit, jak udělat věci lépe, pochopit co funguje a co ne. Je důležité, aby se žák nebál chyb, ale aby je vnímal jako součást procesu učení. Získá tím hodnocení a konstruktivní kritiku, což může být pro jeho osobní rozvoj klíčové. Tím, že jedinec chybuje, se zapojuje do řešení. Chyba je příležitostí se posunout a rozvíjet dál své schopnosti a dovednosti.

5.2 Motivace k učení

Při motivaci žáků k učení lze využívat mnoho různých motivátorů, učitel by se však měl svým působením snažit u žáků dosáhnout takzvaného „zvnitřnění“, kdy žáci sami mají potřebu se učit a dosahovat lepších výsledků. Medlíková se domnívá, že největší motivací k učení je zájem o dané téma, osobní zapojení, pocit užitečnosti, výzvy spojené s úkoly a spolupráce ve skupinách. Navrhuje zařadit do výuky úkoly, které mají praktický význam a umožňují práci ve skupinách. Důležitou součástí je výběr způsobu zpracování úkolu, který představuje pro žáky výzvu. Vlastní motivace je klíčovým prvkem k porozumění tomu proč se učit, a zároveň výrazně ovlivňuje emoce spojené s dosažením cílů. (Medlíková, 2021 s. 18-19)

5.3 Přístup k motivaci ve vybraném evropském státě

Pro potřeby této práce bylo vybráno Švédsko, které v těchto výzkumech dosahuje překvapivě horších výsledků vzdělávání v porovnání s ostatními evropskými státy. Boström & Bostedt (2024) ve své studii došli k závěru, že je věnováno málo pozornosti vztahu mezi motivací ke studiu a didaktickými otázkami, jako jsou osobní názory žáků, profesní dovednosti a oborová didaktika. Dle jejich názoru má nízká, nebo neexistující motivace za vinu, že žáci nevidí vztah mezi výkonem a výsledky což v mnoha případech vede k předčasnému ukončení studia. Boström a Bostedt (2024) uvádí následující motivační strategie, které podle jejich názoru mohou přispět ke zvýšení zájmu o studium žáků středních škol. Jednou ze strategií je pochopení složitosti úkolů, tak aby vyhovovaly jednotlivcům i skupinám. Dalšími strategiemi je používání konstruktivního hodnocení, zohlednění časových aspektů a didaktické rozmanitosti, využívání různých výukových strategií a aktivní práce. V neposlední řadě kladou důraz na emoce, které u žáků vyvolávají úspěch nebo neúspěch při studiu. Naopak demotivujícími strategiemi je podle nedostatečné propojení učitele a žáka, neefektivní vzájemná zpětná vazba, zadávání příliš obtížných úkolů, nevhodné plánování výuky a trestání žáků za neplnění zadaných úkolů. Z výsledků rozhovorů vedených se žáky je patrné, že dobré vztahy mezi učitelem a žákem pozitivně ovlivňují motivaci ke studiu a současně je podle nich důležité i bezpečné učební prostředí třídy. (Boström & Bostedt, 2024)

6 Metody výuky

Maňák považuje metodu jako cestu směřující k cíli. „*Výuková metoda vyznačuje cestu, po níž se ve škole ubírá žák, ostatní činitelé mu tuto cestu usnadňují.*“ (Maňák, Švec, 2003, s. 22) Zormanová (2012, s. 13) se shoduje s Maňákem, že výuková metoda je určitá činnost vyučujících, kteří se podílejí na rozvoji žáků pro dosažení výchovně vzdělávacích cílů.

Klasické výukové metody jsou tradičními postupy používanými ve vzdělávání. Kalhous (2009, s. 313-314) rozlišuje tyto metody podle různých aspektů, jako jsou didaktické, psychologické, organizační, a dále podle fáze výuky.

- Didaktický přístup klasifikuje metody slovní monologické, slovní dialogické, názorně demonstrační metody, kde záleží na pozorování, předvedení, demonstraci, projekci. Psychologický aspekt se soustředí na metody sdělovací, samostatné práce žáků a výzkumné metody.
- Logický aspekt rozlišuje metody srovnávací, induktivní, deduktivní a analyticko-syntetický.
- Fáze výuky se soustředí na motivaci, expozici, fixaci, diagnostiku a aplikaci.
- Organizační metody pracují v kombinacích vyučovacích forem nebo pomůcek.

Žáci i učitelé se věnují práci a vyučování různými způsoby, což odráží rozdílné styly učení a vyučování. Maňák a Švec (2003, s. 30) popisují jednotlivé styly učení v několika obecných rysech:

- preference stylů učení a vyučování – zúčastněné osoby preferují určité styly učení a vyučování, mají svou motivaci, cíle, postupy a schopnost přizpůsobit se dané situaci,
- vývoj a proměnlivost – tato preference je vrozená, ale časem se může rozvíjet a měnit pod vlivem různých faktorů,
- styly učení a vyučování jsou charakteristické jak pro žáky, tak pro učitele, což může ovlivňovat jejich interakce a celý proces vzdělávání.

6.1 Metody výuky v odborném výcviku

Kalhous (2009, s. 310) uvádí, že nezbytným předpokladem úspěšné pedagogické práce je, když žáci pochopí vzájemnou spjitost při uplatňování získaných vědomostí z teoretické výuky v praktických činnostech. Metody výuky v odborném výcviku jsou navrhovány tak, aby umožnily žákům propojit teorii s praktickými dovednosti a aplikovat získané znalosti v reálných situacích. Vyučující vybírají vhodné metody v závislosti na složitosti látky a schopnostech svých žáků, aby podpořili jejich učení a porozumění danému tématu.

Výukové metody nejčastěji používané v odborném výcviku jsou metody verbální, názorně-demonstrační a dovednostně-praktické. (Maňák a Švec 2003, s. 53, 69, 91)

6.1.1 Metoda verbální

Metoda verbální je mluvený projev, který předává informace od vyučujícího k žákům. Má několik způsobů, v odborném výcviku se nejčastěji využívá vysvětlování. „*Metodu vysvětlování charakterizuje logický a systematický postu při zprostředkování učiva žákům, který respektuje jejich věkové zvláštnosti a vychází z aktuálního stavu jejich vědomostí a dovedností.*“ (Maňák a Švec, 2003, s. 57) Základem vysvětlování je směřování žáků k porozumění a internalizaci hlavních konceptů sdělení. Maňák a Švec (2003, s. 57) se ztotožňují s Janem Amosem Komenským, že nejvíce žádoucí je aplikace názornosti.

Náročnější téma musí být žákům předáváno krok za krokem s ověřováním, že žáci rozumí probíranému tématu. Zormanová (2012, s. 42) upozorňuje, že je nutné zpočátku zacílit na základ a až poté rozšiřovat.

6.1.2 Metoda názorně-demonstrační

Metoda názorně-demonstrační zahrnuje předvádění a pozorování, práci s obrazem a instruktáž. Podle Maňáka a Švece (2003, s.78) patří předvádění a pozorování ke starým zvykům, kdy žáci nejprve sledují vyučujícího. „*Metoda předvádění zprostředkovává žáku prostřednictvím smyslových receptorů vjemy a prožitky, které se stávají stavebním materiálem pro následné psychické úkony a procesy.*“ (Maňák, Švec 2003, s. 78) Pro dosažení požadovaného cíle je nutné metodu demonstrační doprovázet

i metodou instruktážní nebo výkladem. Maňák (1999, s. 50) sestavil seznam technik pro kvalitní předvádění, jimiž jsou například reálné předměty, modely, zobrazení, zařízení pro přenos zvuku a obrazu, pomůcky na osahání, odborné knihy, technologie. „*Instruktáž je výuková metoda, která zprostředkovává žákům vizuální, auditivní, audiovizuální, hmatové a podobné podněty k jejich praktické činnosti.*“ (Maňák, Švec 2003, s. 87)

Metoda instruktážní je používána v odborném výcviku pro názornou ukázkou jednotlivých kroků činnosti. Slovní instruktáž patří mezi nejvíce rozšířené podle Zormanové (2012, s. 51). Verbální instruktáží se rozumí činnost, při které vyučující předvádí jednotlivé postupy a zároveň žákům popisuje, co právě dělá. Slovní instruktáž Gagné (1975, s. 208) popisuje jako poskytování informace žákům o plánované práci, která bývá popsána v jednotlivých krocích. Důležitý je určující směr zájmu a soustředění pozornosti žáků na klíčové nebo náročné úseky. Dříve získané teoretické znalosti žáků se zde postupně transformují do praktických dovedností a zkušeností.

Další často využívanou metodou je metoda písemně instruktážní. Maňák a Švec (2003, s. 88) vysvětlují, že písemná instruktáž se může použít při osvojování jednoduchých pohybových činností, ale také při učení náročnějších činností, kde je základem předešlá zkušenost žáků. Nejlepší výsledky jsou s instruktážemi, které mají vhodné doplněný postup včetně reálných fotografií prováděné činnosti.

6.1.3 Metoda dovednostně-praktická

V odborném výcviku se používají zejména metody dovednostně-praktické, které jsou podle Zormanové (2012, s. 53) zaměřeny na vlastní činnost žáků, při které pomocí napodobování činností dochází k osvojení a upevňování dovedností. Při aplikaci metody dovednostně – praktické se rozvíjí současně psychomotorické schopnosti žáků, zejména pohybové dovednosti a trénink jemné motoriky. Patří sem napodobování bezděčné nebo záměrné, kdy si žáci osvojují profesní dovednosti předváděné učiteli odborného výcviku v přirozeném prostředí odborného výcviku.

7 Hodnocení

Hodnocení je považováno za jeden z důležitých faktorů motivace. Dvořáková (2011, s. 249) zmiňuje, že hodnocení výsledků během výuky má významný vliv na výchovně vzdělávací proces. Učitel získává přehled o tom, jak jeho výuka působí, a jaké cíle je vhodné dále sledovat. Průběžně informuje žáky o jejich pokroku v probíraném učivu.

Existují dva typy hodnotitelů, interní a externí. Podle Vališové a Kovařikové (2021, s. 36-37) je interní hodnocení prováděné vyučujícím učitelem dané školy a externí hodnocení je poskytováno osobou působící mimo školu. Externí hodnotitel tedy není součástí výuky a nemá přímý vztah k žákům.

Hodnocení má podle Dvořákové dvě základní funkce (2011, s. 250). První funkcí je informativní hodnocení, které je určeno pro pedagoga, má kontrolní charakter a poskytuje informace o tom, jak žák dosahoval stanovených cílů. Druhá funkce hodnocení je formativní hodnocení, jehož účelem je poskytnout zpětnou vazbu a povzbudit žáka k individuálnímu rozvoji. Vališová a Kovařiková (2021, s. 145) pak uvádí ještě třetí funkci takzvanou sumativní, která shrnuje celkový projev žáka a jeho prospěchu v daném období, je to komplexní pohled na dosažené výsledky.

Podle Čapka (2018, s. 42) vzájemné hodnocení žáků a učitele velmi ovlivňuje klima ve třídě. Dobrý učitel nehodnotí jen nejlepší perfektnost, ale soustředí se na celkovou práci žáka individuálně. Dále tvrdí, že žáci mohou dostat i negativní hodnocení za nedbalost, ale nikoliv za chyby.

8 Výuka odborného výcviku

Cílem odborného výcviku je příprava na budoucí povolání, která spočívá v osvojení si odborných vědomostí a praktických dovedností. Žáci se v rámci odborného výcviku v oboru Cukrář učí, jak zpracovat suroviny na cukrářské výrobky nebo polotovary, získávají zručnost pro výrobu cukrářských výrobků a seznámí se s bezpečností práce, ochranou zdraví při práci a požárními předpisy. (Interní dokument školy, ŠVP Cukrář, 2024)

Výuku odborného výcviku vedou ve školní cukrárně učitelé odborného výcviku a na externích pracovištích instruktoři daného smluvního pracoviště ve spolupráci s učiteli odborného výcviku. Instruktor je pověřován smluvním pracovištěm, podmínkou pro výkon této pozice je předepsaná praxe v oboru. Instruktor není považován za pedagogického pracovníka, proto nemusí mít pedagogické vzdělání jako učitelé odborného výcviku. Instruktoři se mohou od března 2015 dále vzdělávat v kurzu „*Instruktor praktického vyučování*“, který je zaměřen na práci s žáky. Úkolem instruktora je nejen připravovat žáky na budoucí povolání, ale také komunikovat se školou a předkládat hodnocení, docházku, chování žáků a kvalitu jejich práce. (NPI ČR, 2024)

Vyučovací jednotka odborného výcviku je v délce 60 minut. Žáci, kteří jsou mladší 18 let podle ustanovení § 79 odstavce 2 písmeno d) zákona č. 262/2006 Sb., stejně jako jiní zaměstnanci smějí vykonávat pracovní činnost 8 hodin denně, tedy 40 hodin týdně. (Zákony pro lidi, 2024)

Každý vyučovací den odborného výcviku začíná kontrolou žáků, při které učitel eviduje absenci a pohledem zjišťuje zdravotní stav a předepsaný pracovní oblek jednotlivých žáků. Následuje opakování učiva a kontrola zadaných domácích úkolů. V této části dne je nutné žákům sdělit jasný výchovně vzdělávací cíl. Následuje instruktáž spolu s názornou ukázkou postupů. Další část se zaměřuje na nácvik, procvičování a vlastní práci. Vyučující žáky neustále kontroluje a opravuje chyby. Poslední částí dne je hodnocení dne a zápis do deníků. Učitel během celého dne připomíná bezpečnost práce. (Dytrtová, Kříž, s. 30-32)

PRAKTICKÁ ČÁST

9 Vlastní šetření

Vlastní šetření bylo realizováno na vybrané střední škole řemesel ve Středočeském kraji. Nejprve proběhlo seznámení s prostředím vybrané školy a vybranými smluvními pracovišti cukráren. Zde byly uskutečněny strukturované rozhovory zaměřené na průběh výuky, výukové metody, mezioborovou spolupráci a motivační metody s pedagogy a pracovníky smluvních pracovišť. Následně se uskutečnilo dotazníkové šetření žáků oboru Cukrář, u kterých bylo zjišťováno, jakým způsobem jsou motivováni k učení a k práci při odborném výcviku ve školní cukrárně a na smluvních pracovištích.

9.1 Charakteristika místa šetření

Vybraná škola má více než šedesátiletou tradici v poskytování středního odborného vzdělávání. Původní učiliště bylo založeno v roce 1952 jako školící zařízení národního podniku PRŮMSTAV. Učiliště bylo zaměřeno převážně na chlapce, které vzdělávalo ve stavařských oborech například zedníky, malíře, tesaře. Po roce 1989 začal opadat zájem o stavařské obory, z toho důvodu se škola začala zaměřovat i na dívky a rozšířila své vzdělávání o obory Cukrář, Pekař a Krejčí. V roce 2000 škola otevřela nové maturitní obory Nábytkářská a dřevařská výroba a Textilnictví. V současné době škola nabízí tyto řemeslné obory zakončené výučním listem:

- Cukrář 29-54-H/01, délka 3 roky formou denního studia, zakončené výučním listem.
- Pekař 29-53-H/01, délka 3 roky formou denního studia, zakončené výučním listem.
- Tesař 36-64-H/01, délka 3 roky formou denního studia, zakončené výučním listem.
- Truhlář – 33-56-H/01, délka 3 roky formou denního studia, zakončené výučním listem.

Vybraná škola dále nabízí možnosti vzdělání v navazujícím nástavbovém studiu zakončené maturitní zkouškou:

- Technologie potravin 29–41–L/51 dvouleté denní nástavbové studium, zakončené maturitní zkouškou.
- Nábytkářská a dřevařská výroba 33–42–L/ 51 dvouleté denní nástavbové studium, zakončené maturitní zkouškou.

Škola má v současné době 370 žáků, z toho je 76 žáků učebního oboru Cukrář a 35 žáků nástavbového maturitního studia oboru technologie potravin. Na škole pracuje 15 nepedagogických pracovníků, 46 pedagogických pracovníků, 45 interních pedagogických pracovníků, 1 externí pracovník, 29 pedagogických pracovníků s odbornou kvalifikací.

Odborný výcvik učebního oboru Cukrář je zajištěn školní cukrárnou a smluvními partnery školy.

9.2 Školní cukrárna

Prostory školní cukrárny se nachází v areálu školy, na první pohled působí světle a vzdušně. Jsou vybaveny nerezovými pracovními stoly, moderními přístroji jako jsou konvektomat, plynový sporák, univerzální stroj a myčka. Disponují oddělenými pracovními místy pro práci s vejci a zvláště pro práci s čokoládou. Dále se zde nachází sklad surovin, chladicí a mrazicí boxy. Žáci mají k dispozici odpočinkovou zónu, šatny, sprchy, toalety.

9.3 Smluvní pracoviště

První cukrárna vybraného smluvního pracoviště je pro potřeby této práce dále v textu označena jako smluvní pracoviště SP1.

Smluvní pracoviště SP1 působí velmi přátelsky, žáci se zde mohou účastnit celého procesu výroby. Veškeré druhy zákusků, dezertů, dortů se připravují ve výrobě od základu jako je příprava surovin, vážení, přípravu těst, pečení, dohotovení, zdobení a servírování.

Smluvní pracoviště SP1 je rozděleno na dvě místnosti, na místo pro práci s čokoládou a na místo pro práci s vejci. V jedné místnosti je umístěno pracoviště s nerezovými stoly, konvektomatem, universálním strojem a bohatým příslušenstvím. Ve druhé

místnosti je vyhrazeno místo pro výrobu krémů a oddělená místnost určená pro mytí nádobí s myčkou, dřezem, odkapávačem. V přilehlé místnosti se nachází toalety a šatny, které slouží jako převlékárna a odpočinková zóna pro žáky.

Druhá cukrárna vybraného smluvního pracoviště je pro potřeby této práce dále v textu označena jako smluvní pracoviště SP2.

Smluvní pracoviště SP2 působí poměrně stroze a neútně. Pracoviště je umístěno v suterénních prostorách, kde kvůli absenci oken je instalovaná klimatizace a umělé osvětlení což vytváří chladnější prostředí.

Smluvní pracoviště SP2 disponuje jednou malou místností, ve které se nachází nerezový pracovní stůl, lednice, dřez s pitnou vodou a několik nerezových skříněk, do kterých si žáci ukládají své nože a deníky praxe. V této místnosti probíhá současně krájení ovoce, sesazování a dohotovování dortů a zákusků. Z místnosti je vstup do chladicího boxu, ve kterém jsou uloženy hotové korpusy, sesazené dorty a zákusky pro výdej. Ve společných prostorách jsou umístěny nerezové stoly, na kterých probíhá příprava těst, dále se zde nacházejí čtyři konvektomaty, stůl pro práci s vejci a společná myčka nádobí.

9.4 Individuální rozhovory s vyučujícími a instruktory

Individuální rozhovory s učiteli a instruktory odborného výcviku probíhaly v průběhu května, června a září 2023 na vybraných pracovištích posuzované školy. Jejich cílem bylo získat informace o průběhu výuky na daných pracovištích, využívaných případně oblíbených metodách vzdělávání a o tom, jakým způsobem dotazování motivují svoje žáky.

9.4.1 Realizace individuálních rozhovorů

Individuálních rozhovorů se celkem zúčastnili čtyři vyučující odborného výcviku, z toho dva byli vyučující ze školní cukrárny, kteří jsou dále označeni jako respondent A, B a dva vyučující z vybraných smluvních pracovišť, kteří jsou dále označeni jako respondenti C, D. Respondent C byl ze smluvního pracoviště SP1, a respondent D byl ze smluvního pracoviště SP2. Otázky strukturovaného rozhovoru, který byl veden

individuálně s výše uvedenými vyučujícími odborného výcviku a jeho skutečná podoba je součástí Přílohy 2.

9.4.2 Zhodnocení výsledků individuálních rozhovorů

1. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Respondent A: Úplné odborné střední vzdělání s maturitou.

Respondent B: Úplné odborné střední vzdělání s maturitou.

Respondent C: Úplné odborné střední vzdělání s maturitou.

Respondent D: Výuční list

- Ve třech případech bylo nejvyšší dosažené vzdělání úplné střední s maturitou, v jednom vzdělání zakončené výučním listem.

2. Jak dlouho pracujete ve svém oboru?

Respondent A: 14 let

Respondent B: 15 let

Respondent C: 15 let

Respondent D: 13 let

- Všichni respondenti pracují v daném oboru přibližně stejnou dobu.

3. Jakým způsobem spolupracujete s učiteli teoretických předmětů?

Respondent A: Osobní komunikace s učiteli teoretických předmětů.

Respondent B: Osobní komunikace s učiteli teoretických předmětů.

Respondent C: Elektronická komunikace s učiteli žáků.

Respondent D: Pracuji pouze s tematickým plánem.

- Dva ze čtyř respondentů preferují spolupráci s učiteli teoretických předmětů formou osobní komunikace, jeden formou elektronické komunikace, jeden nekomunikuje, pracuje pouze s tematickým plánem.

4. Projevují Vaši žáci zájem o odborný výcvik? Pokud ano, uveďte, jakým způsobem zájem projevují, pokud ne, pokuste se zdůvodnit proč?

Respondent A: Žáky práce v cukrárně baví, máme čas se jim více věnovat, protože na rozdíl od provozoven, nemusíme dělat „něco navíc“. Žáci se aktivně zapojují do diskusí a rádi sdílí své zkušenosti s ostatními žáky.

Respondent B: Žáci jsou nadšeni z práce. Rádi se zapojují do školních i mimo školních soutěží.

Respondent C: Žáci se automaticky zapojují do celkového procesu výroby. Musíme se držet tematického celku, ale i tak se dostanou k zajímavým činnostem. Velkou motivací pro ně jsou workshopy, které pořádáme ve spolupráci s profesionály.

Respondent D: Žáci se mi nesvěřují, mají jasně danou práci a čas.

- Ve třech případech respondenti konstatovali, že žáci zájem o odborný výcvik projevují, aktivně se zapojují i do dalších aktivit. Pouze jeden respondent uvedl, že se mu žáci nesvěřují, a tudíž tuto informaci neví.

5. a) Jaké výukové metody vy sám nejčastěji využíváte ve výuce?

Respondent A: Nejčastěji používám vysvětlování, předvádění, instruktáž, rozhovor a práci ve skupinách.

Respondent B: Metody, které nejčastěji používám jsou vysvětlování, instruktáž, aktivizační metody – kdy mohou žáci pracovat ve skupinách, zážitková metoda – pro použití osobních zkušeností.

Respondent C: U nás není prostor na vyprávění, nejvíce používám vysvětlení, předvedení, instruktáž.

Respondent D: Já osobně používám nejvíc vysvětlení a instruktáž.

- Nejčastěji respondenti využívají vysvětlování a instruktáž.

5) b) Nyní se budu ptát na jednotlivé metody a vy mi prosím na škále od 1 do 5, přičemž je 1 nejméně a 5 nejvíce, sdělte, jak často ji ve výuce používáte.

Tabulka 1: Využívané metody ve výuce

Metody	Respondent A	Respondent B	Respondent C	Respondent D
Vysvětlování	5	5	5	5
Předvádění	4	2	5	3
Instruktaž	5	5	5	5
Vyprávění	2	1	1	2
Práce s odbornou literaturou	1	1	1	2
Rozhovor	3	3	2	2
Zážitková	2	4	1	2
Aktivizační	4	5	2	1

Zdroj: vlastní šetření, 2023

- Z Tabulky 1 vyplývá, že nejčastěji používanými metodami, na kterých se respondenti shodnou a které ohodnotili nejvyšším počtem bodů, je vysvětlování a instruktáž. Všichni používají velmi málo práci s odbornou literaturou a vyprávění. Rozdíly panují u metody předvádění, u které odpověděli 2 respondenti (A, a C), že ji využívají více, další dva méně, stejné rozložení je u metod aktivizačních (více je používají respondenti A, a B, méně C a D).

6. Využíváte při vzdělávání žáků spolupráci s odborníky z praxe? (např. workshop, jaká byla poslední spolupráce, jak se zapojují žáci ...)

Respondent A: Pravidelně pořádáme workshopy pro žáky, baví je to, je to něco jiného než s námi na cukrárně.

Respondent B: Pořádáme workshopy, které jsou podle mého názoru pro žáky ideální, dostanou se do kontaktu s profesionálem.

Respondent C: Pořádáme kurzy ve spolupráci s odborníky na různá témata, žáci v rámci odborného výcviku mají možnost se zapojit.

Respondent D: V naší výrobě takové akce nepořádáme.

- Dva z respondentů uvádí pořádání workshopů, jeden kurzy ve spolupráci s odborníky, jeden respondent uvedl, že takové akce nepořádají.

7. Jak motivujete své žáky?

Respondent A: Žáky si dělím na tři skupiny po dvou, rozdělení je vždy na celý týden. Každá dvojice má ten týden na starost určitou činnost, korpusy, dohotovení, nebo

krémy. Všichni po celou dobu odborného výcviku mají povinnost udržovat pořádek a čistotu. Nejlepší dvojice je veřejně pochválena a dostává malou jedničku – za pět malých jedniček dostávají velkou.

Respondent B: Žáci dopředu vědí, jaká práce nás v následujícím týdnu čeká, a tak se společně domlouváme, jakým způsobem si práci rozdělíme. Mají pocit, že mohou podílet na rozhodování a díky tomu vědí, jak si mají práci rozložit, aby ji stihli správně a efektivně udělat.

Respondent C: Největší motivací jsou peníze a odborné kurzy. Navíc aji možnost k nám chodit na brigády a přivydělat si.

Respondent D: Motivace určité finanční a případně možnost stálé práce po vyučení.

- Dva z respondentů uvádí finanční motivaci, jeden zdůrazňuje důležitost pochvaly a „malé jedničky“ a jeden zapojení do rozhodování.

8. Když se nějakému žákovi nedaří naučit se určitou manuální činnost, jak postupujete? Jakou metodu v takovém případě použijete? Jak motivujete žáka?

Respondent A: Pomůžu najít chybu nebo problém, proč zrovna něco nejde a společně najdeme řešení, případně znovu vysvětlím a ukážu.

Respondent B: Stane se, že nějaké téma žákům úplně nesedne a když jim pořádně nejde, vracím se k instruktáži a vysvětlení.

Respondent C: Pokud je potřeba vysvětlím a ukážu znovu.

Respondent D: Pokud jich je většina, kterým nejde jejich zadaná práce, znovu vysvětlím.

- V případě, že se žákovi nedaří při manuální činnosti v rámci odborného výcviku, se všichni respondenti shodují v tom, že cestou je znova vše vysvětlit, případně provést opětovně instruktáž.

9. Jakou metodou nejčastěji hodnotíte? (slovní, pochvala, povzbuzení, ...)

Respondent A: Nejlepší hodnocení je pochvala.

Respondent B: Slovní, každý měsíc jim napíšu hodnocení a samozřejmě pochvala.

Respondent C: Povzbuzení a pochvaly, jsou nejefektivnější.

Respondent D: Když jim něco jde, tak chválím. Do deníků dostávají slovní hodnocení.

- Všichni dotazovaní respondenti se shodují, že pochvala je nejlepší způsob hodnocení. Dva respondenti rádi používají též slovní hodnocení a jeden ještě přidává povzbuzování.

10. Máte svoje osvědčené metody pro zafixování dovedností a znalostí žáků?

Respondent A: S mými žáky opakujeme. Denně zapisujeme do deníků, recepty, postupy, obrázky.

Respondent B: Pracujeme souběžně s učiteli teoretických předmětů. Například když žáci v teorii probírají kynutá těsta, my je současně vyrábíme v rámci odborného výcviku.

Respondent C: Žáci mají za úkol svému kmenovému učiteli odborného výcviku jednou měsíčně vypracovat prezentaci o průběhu odborného výcviku na našem pracovišti.

Respondent D: Snažím se s nimi opakovat.

- Dva respondenti ze čtyř opakují se svými žáky učivo, jeden pracuje souběžně s teoretickou částí. U jednoho respondenta žáci zpracovávají prezentace pro učitele odborného výcviku.

9.5 Realizace dotazníkového šetření u žáků

Dotazníkové šetření žáků proběhlo koncem října 2023 na vybrané škole, a bylo určeno pro žáky studující obor Cukrář. Podoba dotazníku je uvedena v Příloze 1. Dotazník byl zaměřen na žáky a jejich vztah k oboru, který studují, na prostředí, ve kterém probíhá odborný výcvik, zda je pro ně dostatečně motivující a jak vnímají svého vyučujícího, zda je dokáže zaujmout a motivovat k práci.

9.5.1 Zhodnocení výsledků dotazníkového šetření

Dotazníkového šetření se zúčastnilo všech 76 žáků, studujících v prvním, druhém a třetím ročníku obor Cukrář. V prvním ročníku odpovídalo celkem 27 žáků, z toho 4 chlapci a 23 dívek. Ve druhém ročníku odpovídalo celkem 26 žáků, z toho 5 chlapců

a 21 dívek a ve třetím ročníku je celkem 23 žáků, z toho 3 chlapci a 20 děvčat, viz Tabulka 2.

Tabulka 2: Počty a pohlaví žáků v jednotlivých ročnících

Počet žáků	1. ročník	2. ročník	3. ročník
Dívky	23	21	20
Chlapci	4	5	3
Celkem žáků	27	26	23

Zdroj: vlastní šetření, 2023

- Z odpovědí na první a druhou otázku je patrné, že o obor Cukrář mají mnohem větší zájem dívky s počtem 64 oproti chlapcům s celkovým počtem 12.

Tabulka 3: Co žáky/žákyně nejvíce motivuje k lepším výsledkům při studiu

Motivace k lepším studijním výsledkům	Odpovědi žáků
Finanční odměna	29
Dobré studijní výsledky	11
Pochvaly od učitelů	17
Pochvaly od rodičů	19

Zdroj: vlastní šetření, 2023

- Nejvíce motivující je pro žáky finanční odměna. Z odpovědí je patrné, že nejvíce žáky/žákyně motivuje finanční odměna, následovala pochvala od rodičů, kterou označilo 19 žáků, 17 respondentů motivuje pochvala od učitelů a nejméně respondenty motivují studijní výsledky, což označilo pouze 11 žáků.

Tabulka 4: Jak nejraději žáci/žákyně pracují

Nejraději pracuji	Odpovědi žáků
Se spolužáky	39
Samostatně	12
S dospělými	25

Zdroj: vlastní šetření, 2023

- Na otázku, jak nejraději pracujete, měli respondenti odpovědět jednou odpovědí. Nejvíce respondentů odpovědělo, že rádo pracuje se spolužáky, samostatně rádo pracuje jen 12 žáků a 25 žáků odpovědělo, že rádo pracuje s dospělými.

Tabulka 5: Důvod pro studium oboru

Důvod ke studiu oboru cukrář	Odpovědi žáků
Zájem o obor	47
Rodiče pracují ve stejném oboru	16
Obor jsem si vybral/a sám/ sama	13

Zdroj: vlastní šetření, 2023

- Většina respondentů uvedla, že je ke studium vedl zájem o obor.

Tabulka 6: Pracoviště, na kterém v současné době probíhá odborný výcvik respondentů

Školní cukrárna	Smluvní provozovna
32	44

Zdroj: vlastní šetření, 2023

- Pro účely vyhodnocení dotazníku jsem si dále žáky rozdělila na dvě skupiny, podle současného místa pracoviště odborného výcviku, přičemž skupina SC představuje žáky navštěvující školní cukrárnu a skupina SP představuje žáky navštěvující cukrárnu smluvního pracoviště. Ve skupině SC je 32 žáků a ve skupině SP je 44 žáků.

Tabulka 7: Odpověď na otázku, zda rád/a navštěvují odborný výcvik

Navštěvuje rád/ráda odborný výcvik	Skupina SC	Skupina SP	Celkem
Ano	30	39	69
Ne	2	5	7

Zdroj: vlastní šetření, 2023

- Respondenti mohli vybrat pouze jednu z odpovědí ano-ne. Celkem 69 žáků uvedlo, že odborný výcvik navštěvuje rádo a pouze 7 žáků odpovědělo, že nenavštěvují odborný výcvik rádi. Z odpovědí je patrné, že většina žáků navštěvuje odborný výcvik rádo, což je velmi příznivé, přihlédneme-li k odpovědím na otázku 5, kde jsme se dozvěděli, že si obor nevybralo 13 žáků. Přičemž ve skupině SC pouze dva respondenti uvedli, že nenavštěvují odborný výcvik rádi a ve skupině SP celkem pět žáků.

Tabulka 8: Jak respondenti vidí budoucnost ve studovaném oboru

Jak vidí svoji budoucnost	Skupina SC	Skupina SP	Celkem
Práce v oboru	18	15	33
Další vzdělávání	10	24	34
Nechci v tomto oboru pracovat	4	5	9

Zdroj: vlastní šetření, 2023

- Z Tabulky 8 je zřejmé, že žáci chtějí dále studovat celkem jich tak odpovědělo 34, přičemž 10 respondentů bylo ze skupiny SC, a ze skupiny SP tak odpovědělo 24. Pracovat v oboru chce celkem 33 respondentů ze skupiny SC odpovědělo 18 respondentů a ze skupiny SP 15 respondentů. Žáci, kteří uvedli, že pracovat v oboru nechtějí, bylo 9 z toho 4 žáci ze skupiny SC, a ze skupiny SP 5 žáků.

Tabulka 9: Jak respondenti vnímají svého učitele odborného výcviku

Jak vnímají svého učitele odborného výcviku	Skupina SC	Skupina SP	Celkem
Náš učitel je odborníkem ve svém oboru.	9	7	16
Náš učitel umí své poznatky dobře podat žákům.	10	8	18
Náš učitel má vstřícný přístup k žákům.	8	9	17
Náš učitel nám často zadá práci a odejde.	2	6	8
Výklad našeho učitele je pro mě často nepochopitelný	2	9	11
Hodiny s naším učitelem jsou pro mě stresující.	1	5	6

Zdroj: vlastní šetření, 2023

- Na otázku, jak vnímají svého učitele odborného výcviku, měli respondenti vybrat jednu odpověď.
- Respondenti ze skupiny SC uvedlo 9 žáků, že považují svého učitele za odborníka, 10 žáků uvedlo, že jejich učitel má srozumitelný výklad, vstřícnost u učitelů uvedlo 8 žáků, 1 žák uvedl, že je pro něj odborný výcvik stresující, 2 žáci uvedli, že často nechápou výklad učitele a 2 žáci uvedlo, že jim vadí, když vyučující zadá práci a odejde.
- Respondenti ze skupiny SP z celkového počtu 44 uvedlo 7 žáků, že jejich učitel je odborníkem v oboru, 8 žáků uvedlo, že jejich učitel má srozumitelný výklad, 9 žáků uvedlo, že učitel má vstřícný přístup, 6 žáků uvedlo, že jim učitel zadá práci a odejde pryč, 9 žáků nechápe jejich výklad a 5 žáků stresuje výuka s učitelem.

Poslední tři otázky obsahovaly volné odpovědi respondentů. Byly vybrány nejčastěji se vyskytující odpovědi.

Otázka 10: Napište, co se Vám líbí v místě Vašeho odborného výcviku.

- Skupina respondentů SC se nejvíce shoduje, že nejvíce se jim líbí možnost sebevzdělání a možnost práce rukama.
- Respondenti skupiny SP si pochvalují skvělé vybavení cukrárny a dostupnost pracoviště z domova.

Otázka 11: Napište, co se Vám nelíbí v místě pracoviště.

- Respondenti ze skupiny SC uvedli, že se jim v místě pracoviště nelíbí suchý sklad přes chodbu a pro vše musí chodit daleko, druhou opakující se odpovědí bylo, že musí chodit po schodech ze šaten.
- Respondenti skupiny SP uvedli, že nejčastější problém výroben je, nedostatek čerstvého vzduchu, protože pracují pouze v klimatizovaném prostředí bez oken. Druhým pro ně velmi vážným nedostatkem je špatný signál v provozovnách.

Otázka 12: Jakým způsobem jste motivováni v průběhu odborného výcviku.

- Respondenti ze skupiny SP se shodují, že je nejvíce k práci motivuje pochvala od vyučujícího a klidné vysvětlování.
- Respondenti ze skupiny SC se shodují, že mají nejvíce motivace díky finančnímu ohodnocení a případná budoucí spolupráce.

9.6 Komparace výsledků (celkové zhodnocení)

Komparace se týkala porovnání vybraných názorů pedagogů a žáků.

První komparativní otázkou byla ta, která se týká zájmu žáků/žákyň o odborný výcvik.

- Pedagogové ve třech případech konstatovali, že žáci zájem o odborný výcvik projevují, aktivně se zapojují i do dalších aktivit.
- O zájmu o odborný výcvik z řad žáků svědčí i jejich odpovědi, většina uvedla, že odborný výcvik navštěvuje ráda.

- Ze skupiny SP většina žáků považují svého učitele za odborníka a má srozumitelný výklad a jsou vstřícní, nespokojenost s učitelem je minimální. Podobnou spokojenost projevují s vyučujícím (jeho odborností a srozumitelností výkladu) i žáci ze skupiny SC, i když zde je větší výskyt nespokojených žáků, kteří především nechápou výklad (9 žáků) či je výuka stresuje (5 žáků).

Další komparativní otázka se týkala obecně motivace žáků/žákyň.

- Dva z respondentů uvádí finanční motivaci, jeden zdůrazňuje důležitost pochvaly a „malé jedničky“ a jeden zapojení do rozhodování.
- Rovněž z odpovědí žáků je patrné, že nejvíce je motivuje finanční odměna, následovala pochvala od rodičů, nejméně je motivují studijní výsledky.

Poslední komparativní otázka se týkala motivace či povzbuzení žáků v rámci odborného výcviku.

- V případě, že se žákovi nedaří při manuální činnosti v rámci odborného výcviku se všichni respondenti shodují v tom, že cestou je znova vše vysvětlit, případně provést opětovně instruktáž.
- Respondenti z řad žáků odpověděli, že největší motivací je pochvala, klidné vysvětlování, finanční odměna a budoucí spolupráce.

Dílčí komparace je možná i z pohledu vlastní analýzy vybavení prostor a odpovědí žáků na otázku 11.

- Dle vlastní analýzy bylo zjištěno, že provozovny jsou vybaveny moderním a kvalitním vybavením. Všechny provozovny splňují hygienické normy, dostatek místa pro práci a pracovní plochy byly z nerezů pro lepší dodržení hygienických podmínek. Výhodu ve školní cukrárně vidím v tom, že má okna, kterými žáci i vyučující vidí ven, mají denní světlo a díky dvěma otevíracím oknům mohou mít čerstvý vzduch. Naopak ve smluvních provozovnách, kde okna nejsou, je klimatizovaný vzduch chladnější a sušší. Jedna skupina žáků, konající odborný výcvik ve školní cukrárně mají podstatně dál suchý sklad surovin než druhá skupina od své cvičné cukrárny. Šatny jsou v suterénních prostorech, příjemně zařízené a dobře vybavené.

10 Vlastní doporučení

Vzhledem k výsledkům, které vyplynuly z komparace a které ve většině případů konstatují spokojenost s vybavením pracovišť, je prostor pro vlastní doporučení poměrně úzký.

Vzhledem k tomu, že jsem jako studentka oboru Cukrář odborný výcvik absolvovala jak na školní cukrárně, tak i na smluvním pracovišti, ráda bych připojila vlastní zkušenost a doporučení. Pro efektivní postup při získávání dovedností bych doporučovala, aby žáci získávali základní pracovní dovednosti nacvičením v prvním ročníku na školní cukrárně a až poté byli zařazeni do smluvních pracovišť, kde si žáci mohou rozvíjet své získané znalosti a dovednosti. Zároveň získají další zkušenosti a mohou uplatnit svoji kreativitu.

Pokud se jedná o motivaci je zřejmé, že když žáci získají technické dovednosti již na školní cukrárně, kde učitel má čas a může se jim věnovat budou pozitivně motivovaní pro sebezdokonalování. Na smluvním pracovišti nemají instruktoři tolik času na vysvětlování a učení žáků. Na smluvní pracoviště žáky zařadit až po zvládnutí základních technických dovedností. Kde by se rychleji staly z pomocných pracovníků platnými členy týmu. Zde by jim byly přidělovány úkony vyžadující uplatnění znalostí z teoretického vyučování, které současně dále rozvíjí jejich odborné znalosti, dovednosti, a to jak praktické, tak i teoretické.

Působení učitele odborného výcviku na školní cukrárně podstatným způsobem ovlivňuje kvalitu výuky, neboť umožňuje věnovat více pozornosti žákovi, který se takto rychleji posouvá a je motivovaný k další práci.

Po zvládnutí technických dovedností na smluvním pracovišti může přijít další motivace finanční. Pozitivní vliv se odráží nejen na přístupu instruktora, ale také na zručnosti žáka, který je motivovaný finanční odměnou za produktivní práci.

Osobnost instruktora a učitele odborného výcviku je velmi důležitá. Měl by být psychicky odolný, přizpůsobivý, odborně vzdělaný a sám motivovaný předávat své zkušenosti, znalosti a dovednosti žákům.

Každý žák také předpokládá, že jeho učitel i instruktor odborného výcviku další vzdělávání v oblasti cukrářské výroby, sledování nových trendů, prohlubování

komunikačních schopností se žáky a hledání nových možností jejich motivování.
Takového učitele si žák váží a vzhlíží k němu.

11 ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci na téma „Posouzení vlivu učitele odborného výcviku na rozvíjení pozitivního vztahu k práci u žáků středního odborného učiliště“ jsem se zabývala porovnáváním názorů učitelů odborného výcviku ve školních cukrárnách a instruktorů odborného výcviku ve smluvních pracovištích s názory jejich žáků.

V teoretické části jsem s využitím analýzy informací z odborné literatury popsala výchovně vzdělávací proces na střední odborné škole, proces učení, proces výuky, vybrané druhy osobností učitele. Dále jsem vysvětlila pojem motivace a motivační metody.

V praktické části jsem charakterizovala školu, ve které jsem prováděla rozhovory s učiteli a dotazníkové šetření u žáků. Dále jsem popsala školní pracoviště a dvě smluvní pracoviště vybrané školy, kde proběhly rozhovory s pověřenými instruktory odborného výcviku. Jsem si vědoma, že dotazovaný vzorek je malý, a proto nemohou být výsledky zcela zobecnitelné. Má práce je spíše doporučením pro střední odborné školy, jak se rozhodovat při umístování žáků na školní pracoviště a smluvní pracoviště s přihlédnutím k jejich individuálním schopnostem a dovednostem.

Dále bylo realizováno dotazníkové šetření u žáků. Zjišťovala jsem zájem žáků a žákyň o odborný výcvik, jejich obecnou motivaci pro obor Cukrář, způsob, jakým učitelé a instruktoři motivují žáky při odborném výcviku a co se žákům na jejich pracovišti odborného výcviku líbí a nelíbí a co je posouvá dopředu.

Ze srovnání odpovědí vyplývá, že žáci považují svého učitele nebo instruktora odborného výcviku za vzor a odborníka, jen pár žáků uvedlo, že výkladu někdy nerozumí, a minimum žáků uvedlo, že je výuka spíše stresuje. Vyučující jsou spokojeni se zájmem žáků. Na čtyřech dotazovaných pracovištích jsou velkým favoritem motivace pochvaly, ve smluvních pracovištích ještě navíc finanční odměna, významným faktorem na jednom smluvním pracovišti jsou odborné workshopy, kde se žáci dostanou k moderním technologiím a postupům. Školní cukrárnu oceňují žáci z hlediska pracovního prostředí, protože lze otevřít okna pro provětrání, takovou výhodu nemají smluvní pracoviště, protože nemají okna a prostory jsou jen klimatizované.

Žáci ze školní cukrárny si stěžovali na schody, které vedou ze šatny. Žáci ze smluvních pracovišť si stěžovali na špatný signál mobilních telefonů.

Z výzkumného šetření vyplývá, že školní cukrárny jsou žáky hodnoceny lépe než smluvní pracoviště. Všechna pracoviště a všichni učitelé a instruktoři v průzkumu obstáli dobře, ale výsledky učitelů školní cukrárny jsou žáky hodnoceny lépe. Je to dáno tím, že ve školní cukrárně mají oproti provozu více možností s žáky činnosti opakovat a znovu vysvětlit, neboť nejsou časově omezeni potřebou vyrobit zboží pro komerční činnost. Nevýhodou školního pracoviště jsou nižší finanční odměny za produktivní činnost než na smluvních pracovištích, což přirozeně některým žákům nevyhovuje.

Dotazovaní učitelé odborného výcviku ze školní cukrárny využívají k motivaci pochvaly a možnost se podílet na organizaci práce. Instruktoři odborného výcviku ze smluvních pracovišť nejvíce motivují pochvalou, finanční odměnou, v jednom smluvním pracovišti mají žáci možnosti dalšího vzdělávání formou workshopů. Podle zhodnocení výsledků je patrné, že žáci ve školní cukrárně jsou více motivováni pochvalou od vyučujících a rodičů. Žáci, kteří navštěvují odborný výcvik ve smluvním pracovišti jsou více motivováni finanční odměnou. Celkové hodnocení praktického vyučování na dané škole je pozitivní.

12 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

MONOTEMATICKÉ PUBLIKACE

ADAIR, John Eric. *Efektivní motivace*. Praha: Alfa Publishing, 2004. 178 s. ISBN 80-86851-00-1.

ČÁP, Jan. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001. 265 s. ISBN 80-7178-463-x

ČAPEK, Robert. *Líný učitel: cesta pedagogického hrdiny*. Praha: Raabe, 2018. 175 s. ISBN 978-80-7496-387-2.

DYTRTOVÁ, Radmila a Marie KRHUTOVÁ. *Učitel: příprava na profesi*. Praha: Grada, 2009. 128 s. ISBN 978-80-247-2863-6.

DYTRTOVÁ, Radmila a Marie KRHUTOVÁ. *Učitel: příprava na profesi*. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada), s. 80. ISBN 978-80-247-2863-6.

GAGNÉ, Robert M. *Podmínky učení*. Pedagogická teorie a praxe. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1975. 289 s.

KALHOUS, Zdeněk a OBST, Otto. *Školní didaktika*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009. 447 s. ISBN 9788073675714.

KOHOUT, Karel. *Základy obecné pedagogiky*. Vyd. 2., dopl. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. 160 s. ISBN 978-80-7452-009-9.

LIGOZAT, Florence, KLETTE, Kirsti and ALMQVIST, Jonas. *Didactics in a Changing World – European Perspectives on Teaching, Learning and the Curriculum*. Cham: Springer nature Switzerland AG, 2023. 237 p. ISBN 978-031-20810-2.

MAŇÁK, Josef a kol. *Kapitoly z metodologie pedagogiky – učební text*. Brno, Masarykova univerzita, 1996. 125 s. ISBN 80-210-1031-2.

MAŇÁK, Josef a ŠVEC, Vlastimil. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. 220 s. ISBN 80-7315-039-5.

MEDLÍKOVÁ, Olga. *Umění motivace: návody a tipy pro pracovní i rodinný život*. Praha: Grada, 2021. 136 s. ISBN 978-80-271-3005-4.

PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. 6., rozš. a přeprac. vyd. Praha Portál, 2013. 568 s. ISBN 978-80-262-0367-4

PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2004. 380 s. ISBN 80-7178-978-x.

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. Pedagogika (Grada). Praha: Grada, 2007. 322 s. ISBN 978-80-247-1821-7.

VALIŠOVÁ, Alena a KOVAŘÍKOVÁ, Miroslava. *Obecná didaktika a její širší pedagogické souvislosti v úkolech a cvičeních*. Pedagogika (Grada). Praha: Grada, 2021. 312 s. ISBN 978-80-271-3249-2.

VALIŠOVÁ, Alena; KASÍKOVÁ, Hana a BUREŠ, Miroslav. *Pedagogika pro učitele*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Pedagogika (Grada). Praha: Grada, 2011. 456 s. ISBN 978-80-247-3357-9.

ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Pedagogika (Grada). Praha: Grada, 2012. 160 s. ISBN 978-80-247-4100-0.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

BOSTRÖM, Lena & BOSTEDT, Göran. What motivates students to study in uppersecondary school? A study on students' perspective on study motivation in four different study programs in Sweden. *In International Journal of Teaching and Education Vol. VIII, No. 2 / 2020*. [online]. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: DOI: 10.20472/TE.2020.8.2.002

INTERNÍ DOKUMENT ŠKOLY. *Školní vzdělávací program oboru Cukrář*. [online]. [cit. 2024-02-02]. Dostupné z: z důvodu zachování anonymity školy neuvedeno.

NPI ČR – Národní pedagogický institut České republiky. *Pospolu – instruktor praktického vyučování*. [online]. [cit. 2024-02-10]. Dostupné z: <https://archiv-nuv.npi.cz/pospolu/instruktor-praktickeho-vyučovani.html>

ZÁKONY PRO LIDI. *Zákon č. 262/2006 Sb. zákoník práce*. [online]. [cit. 2024-02-10]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-262#cast4>

13 SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Využívané metody ve výuce.....	32
Tabulka 2: Počty a pohlaví žáků v jednotlivých ročnících.....	35
Tabulka 3: Co žáky/žákyně nejvíce motivuje k lepším výsledkům při studiu	35
Tabulka 4: Jak nejraději žáci/žákyně pracují	35
Tabulka 5: Důvod pro studium oboru.....	36
Tabulka 6: Pracoviště, na kterém v současné době probíhá odborný výcvik respondentů.....	36
Tabulka 7: Odpověď na otázku, zda rád/a navštěvují odborný výcvik	36
Tabulka 8: Jak respondenti vidí budoucnost ve studovaném oboru	37
Tabulka 9: Jak respondenti vnímají svého učitele odborného výcviku	37

14 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Vzor dotazníku

Příloha 2: Otázky pro individuální rozhovory

Příloha 1: Vzor dotazníku

Vážené žákyně, vážení žáci,

prosím Vás o vyplnění krátkého dotazníku týkajícího se studia na středním odborném učilišti obor Cukrář. Výsledky budou sloužit pro účely mé bakalářské práce s názvem „**Posouzení vlivu učitele odborného výcviku na rozvíjení pozitivního vztahu k práci u žáků středního odborného učiliště**“. Dotazník je anonymní. U otázek, které nabízí výběr z několika možností, uveďte vždy jednu správnou odpověď, u otevřených otázek co nejpřesněji uveďte svůj názor.

1. Jaký ročník aktuálně navštěvujete?

- a) 1. ročník
- b) 2. ročník
- c) 3. ročník

2. Jaké je Vaše pohlaví?

- a) Dívka
- b) Chlapec

3. Co Vás nejvíce namotivuje k lepším výsledkům při studiu?

- a) Finanční odměna (např. stipendium, kapesné, odměna za produktovou práci...)
- b) Dobré studijní výsledky
- c) Pochvaly od učitelů
- d) Pochvala od rodičů

4. Jak nejraději pracujete?

- a) Se spolužáky
- b) Samostatně
- c) S dospělými

5. Proč jste se rozhodl studovat tento obor?

- a) Zajímá mě
- b) Rodiče v něm pracují
- c) Chci jen vyučení v jakémkoliv oboru

6. Na jakém pracovišti v současné době probíhá Váš odborný výcvik?

- a) Školní cukrárna
- b) Smluvní provozovna (cukrárna, umístěná mimo budovu školy)

7. Navštěvujete rád/a na odborný výcvik?

- a) Ano
- b) Ne

8. Chcete v tomto oboru:

- a) Pracovat
- b) Dále se vzdělávat
- c) Nechci v tomto oboru pracovat ani se vzdělávat

9. Jak vnímáte svého učitele odborného výcviku?

- a) Náš učitel je odborníkem ve svém oboru.
- b) Náš učitel umí své poznatky dobře podat žákům.
- c) Náš učitel má vstřícný přístup k žákům.
- d) Náš učitel nám často zadá práci a odejde.
- e) Výklad našeho učitele je pro mě často nepochopitelný.
- f) Hodiny s naším učitelem jsou pro mě stresující.

10. Napište, co se Vám líbí v místě Vašeho odborného výcviku?

11. Napište, co se Vám nelíbí v místě odborného výcviku?

12. Jakým způsobem jste motivováni v průběhu odborného výcviku?

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku.

Kristýna Lukšovská

Příloha 2: Otázky pro individuální rozhovory

1. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
2. Jak dlouho pracujete ve svém oboru?
3. Jakým způsobem spolupracujete s učiteli teoretických předmětů?
4. Projevují Vaši žáci zájem o odborný výcvik? Pokud ano, uveďte, jakým způsobem zájem projevují, pokud ne, pokuste se zdůvodnit proč?
5. A) Jaké výukové metody využíváte ve výuce?
 - a. Vysvětlování
 - b. Předvádění
 - c. Instruktaž
 - d. Vyprávění
 - e. Práce s odbornou literaturou
 - f. Rozhovor
 - g. Zážitekové
 - h. Aktivizační
- 5) B) Nyní se budu ptát na jednotlivé metody a vy mi prosím na škále od 1 do 5, přičemž je 1 nejméně a 5 nejvíce, sdělte, jak často ji ve výuce používáte.
 - a. Vysvětlování
 - b. Předvádění
 - c. Instruktaž
 - d. Vyprávění
 - e. Práce s odbornou literaturou
 - f. Rozhovor
 - g. Zážitekové
 - h. Aktivizační
6. Využíváte při vzdělávání žáků spolupráci s odborníky z praxe? (např. workshop, jaká byla poslední spolupráce, jak se zapojují žáci)
7. Jak motivujete své žáky?
8. Když se nějakému žákovi nedaří naučit se určitou manuální činnost, jak postupujete? Jakou metodu v takovém případě použijete? Jak přitom motivujete žáka?
9. Jakou metodou nejčastěji hodnotíte? (slovní, pochvala, povzbuzení, ...)
10. Máte svoje osvědčené metody pro zafixování dovedností a znalostí žáků?